

Finalment, a banda de la seva claredat expositiva, cal destacar l'àmplia varietat de temes i d'aspectes que el llibre planteja, fet que el converteix en un punt de referència obligada per als estudiants i les estudiantes d'aquesta matèria.

Amb aquesta publicació esperem

que la formació en el coneixement del llenguatge jurídic català sigui més fàcil, que el seu ús tingui la vitalitat que es mereix i que la redacció dels documents jurídics i judicials sigui realment de qualitat.

Marta RIBAS I BRUGUER

CORONGIU, Giuseppe, *Guvernare cun sa limba. Fainas, ideas, analizos e propostas pro sa política limbistica*, Edizioni Condaghes, coll. Samanunga, Càller, 2006, 192 pàg., ISBN 88-7356-074-1.

GOVERNAR AMB LLENGUA PRÒPIA ÉS DRET DELS POBLES

Es pot parlar bé d'un llibre prescindint del tema que tracta i només centrant-se en la manera que l'afronta? És a dir, es pot discutir de llengua sarda i política sense considerar la història de Sardenya i, sobretot, la història de les diferents polítiques lingüístiques que al llarg dels segles han impedit a la gent de l'illa d'entendre's i viure's com un poble d'una sola identitat nacional?

És evident que sí, si el llibre s'adreça als entesos i si, especialment, es tracta d'una recopilació d'assaigs sortits entre el 2000 i el 2004 i tots justificats per la necessitat d'aclarir, proposar, refusar i (especialment) contribuir a l'enfortiment d'una llengua sarda comuna que es pugui fer servir de nord a sud i, almenys, en tots els àmbits d'ús més formals.

El llibre de Giuseppe Corongiu, *Guvernare cun sa limba*, és doncs un

llibre ben útil i ben escrit i que, però, sorprèn el lector no sard i no avisat del que passa avui dia a Sardenya en tema de tries lingüístiques.

Un lector català normal, n'estic segur, pensant en Sardenya s'imagina una terra que fins a l'11 de setembre de 1714 formava part de ple dret de la Corona d'Aragó i que, a conseqüència d'això, va passar a Piemont (que no debades es deia Regne de Sardenya) i més tard a Itàlia. La constant dels sards, però, hom la imaginaria en la seva identitat, en les seves tradicions comunes, en la seva llengua, la mateixa d'un cap a l'altre. I no, resulta que la història dels sards no és aquesta.

Quan els catalans hi arribaren el 1327 hi trobaren quatre diferents regnes independents en guerra entre si (cosa que ajudà molt els reis catalans en les seves maniobres de conquesta), i sols al final del mateix segle el darrer regne sard (re)existent (el d'Arborea, el més antic i,

fins llavors, més fiable aliat de Catalunya) començà a proposar-se com a defensor de Sardenya i dels sards contra els interessos dels invasors: els catalans, que tindran Sardenya ben dominada gràcies a la darrera guerra guanyada pel dissortat Martí el Jove, el 1409.

A partir d'allí comença la Sardenya postmedieval, si no encara moderna. On els interessos polítics dels qui manen no són immediatament els de la gent. L'illa seguirà governada segons la forma catalana a través d'un seguit de virreis i, sobretot, els mateixos representants parlamentaris. Dins d'aquest quadre, és evident que la llengua de la política no podia no ser la mateixa de la resta de la Corona d'Aragó, el català, tal com era la llengua de l'Església mentre la llengua de la burocràcia sempre més es feia castellana. La llengua de la gent, la del poble menut, era la que sabien, la que aprenien a casa i al carrer sense poder-la fer servir més enllà de la pròpia vila i, en les ciutats, més enllà del barri.

Serà amb la vinguda dels Savoia i ben entrat el set-cents que el sard començarà a tenir una visibilitat literària. Però ja és tard, els diferents sards que es parlaven als quatre regnes unificats en un de sol per reis catalans no varen donar origen a cap koinè per culpa del català, que servia de llengua comuna en tots els àmbits formals, i l'empenta renovadora «savoiarda» va ser un foc de

palla; i aviat els reis es decantaren cap a l'italià de Toscana estancant cap possibilitat de renaixença sardista.

Del vuit-cents ençà, els sards viuran la mateixa història de tots els pobles sense estat d'Europa. Abans romàntics, després folklòrics i finalment turístics.

En bona substància, el que intento explicar és que no ens hauria pas de sorprendre si llegim que el sard no té encara una seva forma estàndard i, és més, que farà trenta anys, almenys, que cada vegada que s'hi posen els intel·lectuals es barallen. Tampoc no ens hauria de meravel·lar si descobrim que la Llei regional 26 de 1997, respecte a l'ús de la llengua i a la seva unitat, no només no ha portat beneficis, sinó que ha enfortit les baralles internes. Igualment hauríem de trobar normal el fet que la Llei nacional 482 de 1999, que ha donat reconeixement formal al sard, en realitat ens ha complicat la vida, perquè la Llei 26 (regional) dóna al Govern general de l'illa la primera i la darrera paraula, mentre que la Llei 482 (de l'Estat italià) diu que han de ser les províncies qui han de decidir formes i ocasions de defensa de la llengua dels sards.

Per tant, com ens explica Giuseppe Corongiu, descobrim que el sard estàndard, promogut per una comissió regional, la mateixa Regió Sarda el va rebutjar perquè els polítics s'havien adonat que la llengua sarda unificada (LSU) no acabava

d'agradar a molts sards de la zona de Càller que, amb una llengua unificada a base de sard del Logudoro, se sentien exclosos i marginalitzats —sent tots ells de parla campidanesa (i també molt més de la meitat de la gent que viu a Sardenya).

Després d'haver-nos explicat tot això, el llibre de Corongiu, també, i sobretot, ens diu que es pot governar també amb el sard; i ho demostra, perquè durant la seva activitat política al Govern de la ciutat de Quartu Sant'Elena ho ha fet, i perquè proposa un model de llengua concret que fa servir al llarg de tot el llibre; que, dit sigui (no de passada sinó de forma subratllada), entre els molts llibres sobre temàtiques de llengua sarda que s'han publicat darrerament, és un dels rars publicats en sard (la llengua «normal» de les editorials sardes és l'italià).

La forma de sard que Corongiu i els altres intellectuals que es reconeixen en l'institut Sòtziu Limba Sarda és anomenada *Limba de Mesania*. Una hipòtesi de koinè sarda que rebutja tot tipus de discriminació incloent-hi cada variant sarda, moguda per una voluntat acollidora.

Francament no sé si la llengua de «mitjanja» pot tenir més futur de la llengua LSU. El que sí que sé, però, és que els llibres com els de Giuseppe Corongiu són ben útils, si més no per comprendre quin és el moment polític en què vivim, i per veure amb més optimisme el futur de la llengua sarda. Que si encara ens hi barallem per fer-la servir en el seu conjunt, i no per vendre-la a tant el quilo, és perquè encara està viva i gaudeix de bona salut.

Antoni ARCA

ARCA, Antoni, *Alghero, città catalana d'Italia*, Carocci Editore, Roma, 2006, 142 pàg., ISBN: 88-430-3827-3.

Per començar, cal adonar-se que en els darrers decennis la ciutat de l'Alguer ha deixat de ser un apartat als llibres de dialectologia catalana per apostar més pel contacte amb els altres països de la mateixa llengua; i al mateix temps cal tenir present que la seva idiosincràcia, la seva especial càrrega cultural, continua essent prou desconeguda, massa cops mal coneguda, de part dels qui, a cop de precipitat contacte tu-

rístic, s'hi han passejat. És excessivament superficial l'abraçada simbòlica que hom, en arribar-hi des d'aquí, li dona, massa autocomplaent la fotografia sota la senyera de l'ajuntament o del port; i, en canvi, el benintencionat viatger, molt possiblement no travessarà la crosta d'una determinada imatge algueresa, que —tot cal dir-ho— apareix obertament en venda en dues versions: la que presenta l'Alguer com una ciutat turís-